

DE SOEVEREINE REPUBLIEK (1648-1795)

Deel 2: 1672 - 1703

Het rampjaar en de Negenjarige Oorlog

Klik hier voor een verklaring van de gebruikte pictogrammen.

Verklaring kolom "Regenten":

O=Overheersing door buitenlandse macht, K=Koning, LV=Landvoogd over de Zuidelijke Nederlanden, RP = Raadspensionaris van het gewest Holland, SH=Stadhouder

Jaartal		Regenten					Gebeurtenissen
		O	K	LV	RP	SH	
1672	feb						Willem III benoemd tot kapitein-generaal voor één veldtocht. Witte de With krijgt van Willem III het opperbevel voor één veldtocht.
	mrt						 Engeland verklaart de oorlog aan de Republiek
	april						Frankrijk, Munster en Keulen verklaren de oorlog aan de Republiek
	mei						Het Franse leger trekt olv Luxembourg, Condé en Turenne via de Maas de zuidelijke Nederlanden binnen
	jun						Maastricht wordt ingenomen.
	7 jun						 De Ruyter verslaat de Frans-Engelse vloot bij Solebay.
	9 jun						Bernard van Galen belegert Groningen. Door de vele beschietingen krijgt hij de bijnaam Bommen Berend. Amersfoort wordt ingenomen door de Fransen
	12 jun						Franse legers trekken bij Tolhuis de Rijn over. Mogenlijk tgv het verraad van Montbas. Willem III trekt zich terug achter de waterlinie.
	21 jun						Lodewijk XIV neemt Utrecht in. Harde onderhandelingen met Staten-Generaal Achterhoek, Overijssel en Drenthe bezet door troepen uit Keulen en Munster.
							De zuidelijke Nederlanden profiteren van de oorlog in de noordelijke Nederlanden.
							De Witt ernstig gewond door aanslag van oranje-gezinden.
	2 jul						Gewest Zeeland benoemt Willem III tot stadhouder. Andere gewesten volgen.
	8 jul						Staten-Generaal benoemt Willem III tot Kapitein Generaal en Admiraal. Het Eeuwig Delict is hiermee verleden tijd.
							Willem III & Staten-Generaal komen niet tegemoet aan Franse vredesvoorwaarden. Leger wordt versterkt.
							Lodewijk keert terug naar Frankrijk en geeft bevel aan Luxembourg

	4 aug			Caspar Fagel	De Witt treedt terug en wordt lid van de Hoge Raad. Caspar Fagel wordt raadpensionaris.
					De Ruyter verijdelt landingspoging van Engelsen bij Kijkduin
	20 aug				Johan en Cornelis de Witt †. Gelyned bij de Gevangenpoort in Den Haag door een woedende menigte.
	28 aug				Bommen Berend geeft beleg van Groningen op.
	sept				Legers uit Brandenburg en van keizer Leopold I (langs de Rijn) dwingen deel Franse leger (Turenne) terug. Zuidelijke Nederlanden levert hulptroepen voor de Republiek.
	okt				Willem III probeert tevergeefs Naarden en Woerden te heroveren.
	dec				Willem III trekt naar het zuiden en ontzet Maastricht. Een leger uit Groningen herovert Coevorden en dwingt de bisschop van Munster om Drenthe te verlaten.
					Deel van Franse leger olv Luxembourg rukt dankzij de vorst over de bevroren waterlinie op naar Holland en moordt Zwammerdam en Bodegraven uit. Na het invallen van de dooi trekt hij zich terug.
1673					 Invoering van de Test Act (verplichting deelname avondmaal v/d Anglicaanse kerk) Hierdoor moet de Hertog van York zich terugtrekken.
	feb				Kasteel te Amerongen wordt verwoest door Franse leger olv Lodewijk XIV. De herbouw start nog in hetzelfde jaar en duurt tot 1685.
					 A. v. Leeuwenhoek ontdekt de microscoop
	juni				 De Ruyter verslaat de Engelsen bij Schoneveld
				Vrede te Vossen: Brandenburg sluit vrede met Frankrijk (ondanks afspraken Haags verbond)	
	aug			 De Ruyter verslaat de Engelsen bij Kijkduin.	
	nov			Het Engelse parlement weigert koning Karel II nog langer geld te verstrekken voor het leger, dit ivm de overwinningen van De Ruyter	
	dec			Willem III neemt Bonn in en verenigt zich met de keizerlijke legers. De Fransen worden gedwongen uit de noordelijke Nederlanden weg te trekken. Maastricht wordt opnieuw ingenomen.	
1674	19 feb			 De Tweede vrede van Westminster: De oorlog tussen de Republiek en Engeland wordt bijgelegd. De situatie van voor de oorlog (1672) wordt hersteld. Nieuw-Nederland wordt aan de Engelsen teruggegeven. O.a. Tobago wordt door de Engelsen aan de Nederlanders teruggegeven.	
	22 apr			Munster sluit vrede	
	11 mei			Keulen sluit vrede	
	1 aug			 Domkerk in Utrecht stort in tgv tornado	
	11 aug			 Slag bij Senefte (Henegauwen): Legers van Willem III en keizerlijke legers lijden nederlaag tegen Fransen olv Conde.	
				De oorlog begint zich te verplaatsen naar de zuidelijke Nederlanden.	

					Stadhoudersschap wordt erfelijk verklaard. Willem III krijgt meer invloed in aantal gewesten.
1675				Villa Hermosa	Nieuwe landvoogd in zuidelijke Nederlanden: Villa Hermosa
					✕ Lodewijk XIV en Conde nemen de Maasstreek in (o.a. Luik, Hoei en Dinant)
1676				Villa Hermosa	De Ruyter vaart naar de Middellandse zee.
					⚔ Zeeslag bij Stromboli en Etna tegen de Franden. De Ruyter wint maar †
					⚔ Nederlaag bij Palermo
					Begin van vredesonderhandelingen tussen de Republiek en Frankrijk in Nijmegen
				Willem III trouwt Mary Stuart (dochter Hertog van York)	
1677	dec				🌊 De Fransen vallen de Hollandse kolonie op Tobago binnen.
1678				Alexander Farnese	Defensief verbond met Engeland
	10 aug				Vrede te Nijmegen: Separate vrede tussen de Republiek en Frankrijk. Dit heeft vnl een zakelijke reden. Willem III is tegen.
	15 aug				✕ Willem III vecht ondanks vrede tegen Fransen bij St. Denis (België)
					Geboorte Vivaldi (Italiaans componist)
1680				Alexander Farnese	Alexander Farnese (hertog van Parma) landvoogd in zuidelijke Nederlanden De Chambre de Reunion wordt opgericht in Metz, teneinde te door Frankrijk geclaimde gebieden in de zuidelijke Nederlanden te verifiëren. Frankrijk begint grote gebieden in zuidelijke Nederlanden in te nemen.
					Geboorte F. Geminiani (Italiaans componist)
1681				Alexander Farnese	Viervoudig Verbond tussen de Republiek, Spanje, Zweden en de keizer van Oostenrijk. Bedoeld om de Vrede van Munsten en Nijmegen te onderstrepen
					🌊 De laatste Dodo op het eiland Mauritius.
					🇫🇷 Lodewijk XIV neemt Straatsburg in
1683				Alexander Farnese	Frankrijk heeft inmiddels het grootste deel van de zuidelijke Nederlanden bezet. Spanje verklaart Frankrijk de oorlog. Turken vallen Oostenrijk binnen en belegeren Wenen
					De Republiek zou Spanje militair moeten ondersteunen (Viervoudig verbond) maar doet dat niet. Conflict tussen Willem III en bestuur Amsterdam (beschuldigd van Pro-Franse houding). Holland, Friesland (stadhouder Ernst Casimir II) en Groningen sluiten zich bij Amsterdam aan.
1684	zomer			Alexander Farnese	🇫🇷 Franse legers vallen Luxemburg binnen. Ze gaan akkoord met een 20-jarige wapenstilstand.
					Wapenstilstand van Regensburg tussen Frankrijk en Spanje (en de Oostenrijkse keizer).
1685					Herroeping van het Edict van Nantes: Franse Hugenoten emigreren naar het buitenland. Men keert zich van Frankrijk af. Brandenburg

					sluit opnieuw verbond met de Republiek. Herbouw kasteel Amerongen gereed.
					 Jacobus II (Hertog van York, schoonvader Willem III) wordt koning van Engeland.
					Geboorte G. F. Händel en J. S. Bach (Duitse componisten)
1686					Alliantie van Augsburg: Pact tussen de keizer van Oostenrijk, Spanje en Zweden, gericht tegen Frankrijk.
1688					Jan van Brouhoven, graaf van Bergeyck, wordt Tresauriër-Generaal in de zuidelijke Nederlanden. Dit is vergelijkbaar met een Raadspensionaris. Michiel ten Hove wordt raadspensionaris.
					 Jacobus II bevordert het katholicisme en neemt 7 anglicaanse (protestantse) bisschoppen gevangen. Willem III wordt verzocht om te interveniëren.
					 Kaap de Goede Hoop wordt door de VOC gekoloniseerd.
					Geboorte J. H. Klein (Nederlands componist)
	10 jun				Geboorte zoon van Willem III en Mary Stuart
	20 sep				Lodewijk XIV valt de Palts (Duitsland) binnen. Er wordt veel vernietigd.
	nov				 Willem III naar Engeland om het protantisme te beschermen. Wordt bijgestaan door de Engelse adel en een deel van het leger. Jacobus II vlucht naar Frankrijk
					 Frankrijk verklaart de oorlog aan de Republiek nav acties Willem III in Engeland Dit is het begin van de Negenjarige oorlog.
1689					Anthonie Heinsius wordt raadspensionaris
					 Willem III en Mary uitgeroepen tot koning en koningin van Engeland
					 Frankrijk verklaart de oorlog aan Spanje
	mei				Groot Verbond van Wenen tussen de keizer van Oostenrijk en de Republiek. Engeland en diverse Duitse staten sluiten zich hierbij aan.
1690					Spanje en Savoye sluiten zich bij het Groot Verbond van Wenen aan.
					 Nederlaag bij Fleurus van combinatie van Spaanse, Engelse en Staatse leger tegen het Franse leger olv Luxembourg. Dit is het begin van een reeks Franse veldslagen in de zuidelijke Nederlanden (tot 1695).
					 Nederlaag van Staats-Engelse vloot tegen Fransen bij Dieppe
					 Slag bij de Boyne: Willem III verslaat de legers van Karel II in Ierland. Karel II wordt gedwongen om Ierland te verlaten. Willem III wordt nog steeds door de Orangemen geëerd.

					Conflict Willem III en Amsterdam ivm benoeming regenten tijdens zijn verblijf in Engeland.
1691					 Franse overwinningen bij veldslagen te Steenkerken en Neerwinden O.a. Namen en Hoei worden ingenomen.
					 Albert Cuyp † (Nederlands schilder, 1620 - 1691)
1692					 Overwinning Engels-Staatse vloot op de Fransen bij Cherbourg Maximiliaan Emanuel II (keurvorst Beieren) landvoogd van zuidelijke Nederlanden
1693					Vredesbesprekingen olv Van Weelde van Dijckvelt tussen de Republiek en Frankrijk (onder druk van commerciële belangen)
1695					 Mary Stuart † Allard publiceert zijn boek voor de Scheepsbouw Menno van Coehoorn herovert Namen op de Fransen. Bombardement van Brussel (deels afgebrand) door Villeroy (Frans legeraanvoerder). Hervatting vredesbesprekingen.
					Geboorte Locatelli (Italiaans componist)
1696					Van Brouchoven naar Madrid en Londen voor vredesoverleg met Spanje en Willem III. Aansprekersoproer in Amsterdam, o.a. als gevolg van de werkloosheid tgv de oorlogen
1697	20 sep				Vredesverdrag van Rijswijk: het eind van de Negenjarige Oorlog. Vrede tussen de Republiek en Frankrijk. Ook Spanje en de keizer van Oostenrijk gaan akkoord. Bezoek van Tsaar Peter de Grote aan Europa (o.a. Amsterdam en Zaandam).
1698					Eerste Delingsverdrag (in Den Haag): Verdeling van de Spaanse erfenis tussen de Republiek, Frankrijk en Engeland. Jozef Ferdinand van Beieren (zoon van Maximiliaan Emanuel II) wordt aangewezen als toekomstig landvoogd van de zuidelijke Nederlanden. Octrooi verleend voor Oost-Indische Compagnie
1699					In zuidelijke Nederlanden worden invoer van buitenlands laken en uitvoer van Belgische wol verboden dmv delicten. Onlusten in Brussel. Jozef Ferdinand van Beieren †
1700					Tweede Delingsverdrag: Verdere verdeling van de Spaanse erfenis tussen de Republiek, Frankrijk en Engeland. Karel II (koning van Spanje) †. Wordt opgevolgd door Philips van Anjou, kleinzoon van Lodewijk XIV Lodewijk eist dat Philips van Anjou erkend wordt als Philpps V, koning van Spanje. Dit is in strijd met de verdelingsverdragen.

1701						Maximiliaan Emanuel II kiest zijde van Frankrijk. Daardoor kan Lodewijk XIV de zuidelijke Nederlanden bezetten
						Maximiliaan Emanuel II gaat terug naar Beieren ivm met situatie aldaar. Wordt opgevolgd door markies van Bedmar
	7 sep					Haags Verbond tussen Engeland, de Republiek en de keizer van Oostenrijk De opdeling van Spaans Italië en de Spaanse Nederlanden.
						Oostenrijk begint oorlog in Noord-Italië
1702	19 mrt					Willem III †. Begin tweede stadhouderloze tijdperk.
	mei					 De Republiek en Engeland verklaren de oorlog aan Frankrijk
1703						 Samuel Pepys † (Brits marine-officier)

Laatste update 13/5 2013

